

COVID-19 Rehberlik Notu¹

Gayri resmi Yerleşimlerin Sakinlerinin Korunması

Leilani Farha

Yeterli Barınma Hakkı Özel Raportörü

23 Nisan 2020'de güncellenmiştir.

Günümüzde barınma, koronavirüse karşı savunmanın ilk hattı haline gelmiştir. Ev ve evde bulunabilmek, neredeyse hiç görülmemiş biçimde ölüm-kalım meselesi haline gelmiştir.

Covid-19'un yayılmasını engellemek amacıyla, tüm dünyada ülkeler insanlardan "evde kalmalarını" istemiş, bazı durumlarda ise bunu yasayla zorunlu kılmışlardır. Bu yaklaşım, konutların virüsle temas etmeye ve virüsü yaymaya karşı koruma sağladığı varsayımına dayanmaktadır. Ancak durum her zaman böyle değildir.

Dünya çapında en az bir milyar insan, kentsel nüfusun dörtte biri dâhil olmak üzere gayri resmi yerleşimlerde/kamplarda yaşamaktadır. Genel olarak gayri resmi yerleşimlerdeki koşullar en iyi şartlarda dahi oldukça ağırdır. Bu yerleşimlerde ikamet eden birçok insan tesis içi su veya sıhhi tesisat erişimleri olmadan, aşırı kalabalık şartlarda ve sürekli olarak zorla tahliye riski altında yaşamaktadır. El yıkama, yüzeyleri dezenfekte etme, fiziksel mesafeyi koruma ve hastalığa yakalanmış insanlar için karantina gibi COVID-19'den korumaya yönelik temel şartların sağlanması sıklıkla olanaksızdır.

Devletler bu koşulların sağlanması için bu yerleşimlerde yaşayan halka destek vermeye yönelik acil önlemler almak için adım atmadığı sürece COVID-19 bir orman yangını gibi yayılacak ve bu yerleşimlerin içinde ve dışında birçok hayatı tehlikeye atacaktır. Dolayısıyla, gayri resmi yerleşimlerde/kamplarda yaşayan insanların virüsle temasa karşı özellikle savunmasız durumda olduğunun ve bu durumun toplumsal bulaşma riskini artırdığının devletlerce anlaşılması gerekmektedir.

Bu bağlamda Devletler, virüse karşı eşit koruma ve daha geniş bir nüfusun korunmasını sağlayabilmek için kamplar ve gayri resmi yerleşimlerdeki barınma ihtiyaçlarını acil ve öncelik temelli olarak ele almalıdır. Bu amaçla ulusal ve yerel yönetimlerin işbirliği yaparak salgın ile mücadele kapsamındaki çabaların etkili olmasını sağlamak adına gerekli kaynakların ve kapasitelerin ulaşılabilir olmasını sağlamaları gerekmektedir.

---

¹ Bu rehberlik notu Asya, Afrika, Avrupa, Güney Amerika ve Latin Amerika'daki savunucularla yapılan kapsamlı danışmalar aracılığıyla geliştirilmiştir. Zaman içerisinde daha fazla uzman tavsiyesi, iyi uygulama veya öğrenilen dersleri içerecek şekilde güncellenebilir.

Devletler aşağıda verilen acil önlemleri insan hakları yükümlölükleri çerçevesinde eyleme geçirmelidir:

1. Gayri resmi yerleşim ve kamplarda yaşayanların tamamı için zorla tahliyenin durdurulduğu ilan edilmelidir. Bu düzenlemenin etkin bir şekilde uygulanabilmesi için, yasa dışı tahliyelerin gözlemlenmesi ve engellenmesine yönelik kaynaklar da dâhil olmak üzere tüm gerekli kaynaklara erişim sağlanmalıdır.

2. “Yoğunluğu azaltma” gibi çok sayıda insanın gayri resmi yerleşimlerden/kamplardan çıkarılmasını içeren bütün acil işlemlerin yasaklanması sağlanmalıdır. Bunun yerine, gayri resmi yerleşimlerin/kampların test sonucu pozitif çıkan veya virüs belirtisi gösteren sakinler için güvenli karantina bölgeleri oluşturmak gibi salgının yönetilmesine yönelik imkânlarla donatılmasına öncelik verilmelidir.

3. Bütün gayri resmi yerleşim/kamp sakinlerinin yeterli, fiyatı engel teşkil etmeyen ve yakın çevrede olacak şekilde su, tuvalet, duş, sıhhi temizlik hizmetleri, sabun, el antiseptiği, dezenfektan ve maske erişiminin olması sağlanmalıdır. Yerel su kaynaklarına kısıtlı erişimi olan topluluklar için acil olarak su tankerleri ve kuyu açma ekipmanları sağlanmalıdır. Hükümetler su ve sıhhi temizlik hizmetlerinin bu yerleşimlerde yaşayanların katı hijyen önlemleri ve sosyal mesafe kurallarına uymasına imkan verecek bir şekilde temin edilmesini sağlamalıdır.

4. Yerleşim sakinlerinin salgınla mücadelede hükümetlerle beraber etkin bir şekilde çalışabilmesi için bu yerleşimlerde yaşayan kimselerin yerel topluluk yapıları oluşturmasına veya bunları güçlendirmesine destek verilmelidir.

5. Salgın süresince gayri resmi yerleşim/kamp sakinlerine yardımcı olmak amacıyla topluluk liderleri ve sakinler ile birlikte acil durum planları hazırlanmalı ve bu planların yerleşim sakinlerine açıkça aktarıldığından emin olunmalıdır. Topluluk liderlerine COVID-19 güvenlik tedbirleri konusunda eğitim ve kurslar sağlanmalı ve topluluk liderleri gerekli hizmetleri sağlama konusunda temel hizmet çalışanlarına yardımcı olmaya davet edilmelidir.

6. Gayri resmi yerleşim/kamp sakinlerinin topluluklarına yakın olan kamu ve özel sağlık hizmetlerine ayrımcılık gözetmeyecek şekilde erişiminin olması ve COVID-19 testlerinin ücretsiz yapılması sağlanmalıdır. Sağlık hizmetleri virüse yakalanan herkes için erişilebilir olmalı, ve ulusal ve yerel salgın müdahale planlarına dâhil edilmesi gereken gayri resmi veya geleneksel sağlık hizmeti sağlayıcıları da içermelidir.

7. Gayri resmi yerleşimlerdeki konut/barınma sağlayıcıların (ev sahiplerinin) COVID-19’dan etkilenenler için kira indirimi uygulaması sağlanmalı ve faturalarını ödeyemeyen hanelerin su ve elektrik hizmetlerinin kesilmesi yasaklanmalıdır. Salgın sonrası maddi zorlukları hafifletmek adına borç affı tasarıları uygulanmalıdır.

8. Gıda, su, odun ve enerji dağıtımı ve tekrar satımı, hijyen ürünleri, acil ulaşım hizmetleri ve çocuk, engelli birey, yaşlı ve hasta bakımı gibi, gayri resmi yerleşimlerde/kamplarda yaygın olarak yerel kayıt dışı ekonomi aracılığıyla sağlanan temel hizmetlerin sokağa çıkma kısıtlamalarından etkilenmemesi sağlanmalıdır.

9. Halk eğitimi kampanyaları başlatılmalı ve gayri resmi yerleşim/kamp sakinlerinin COVID-19, en iyi sağlık uygulamaları, hükümetin sağlık politikaları ve mevcut destekler konusunda güncel bilgilere

erişebilmesi sağlanmalıdır. Bu bilgiler yerel dillerde verilmeli ve sadece sosyal medya değil, farklı mekanizmalar aracılığıyla da ulaşılabilir olmalıdır.

10. Gayri resmi yerleşim/kamp sakinlerinin geçinmek için çoğunlukla kayıt dışı ekonomiye bağlı olduğu göz önünde bulundurulmalıdır. Salgının tetiklediği olumsuz ekonomik şartlardan orantısız olarak zarar görmelerini engellemek amacıyla, kayıtlı ekonomiye dâhil olan ve salgından etkilenen kimselere sunulan tüm acil durum maddi yardımlarının, kayıt dışı ekonomiye bağlı kimseler için de erişilebilir olması sağlanmalıdır.

11. Salgın sürecinde insanlık ailesinin tamamını korumak adına etkin bir küresel yanıt ortaya koyabilmek için uluslararası işbirliğinin kilit rol oynadığının farkına varılmalıdır. Varlıklı ülkeler ve uluslararası finans kuruluşları daha az varlıklı olan ülkelerin borçlarını dondurmaları veya silmelidir. Bunun yanı sıra, salgın boyunca ve sonrasında insan haklarına uygun bir şekilde yeterli barınma sağlayarak gayri resmi yerleşim sakinlerini korumak için çalışan daha az varlıklı ülkelere doğrudan finansal destek sağlanmalıdır.

Etkiniz AB Programı tarafından İngilizce'den Türkçe'ye çevrilen bu belge resmî çeviri niteliği taşımamaktadır.

Bu belge Avrupa Birliği'nin görüşlerini yansıttığı şeklinde yorumlanamaz.